

ZESPÓŁ SZKÓŁ MECHANICZNYCH im. Gen. Władysława Andersa w Rzeszowie

SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH Z GEOGRAFII

**WARUNKI I TRYB UZYSKANIA OCENY WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA
OCENA ROCZNA**

**WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII NIEZBĘDNE DO OTRZYMANIA
POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH**

Autor: Ilona Szetela

I. OGÓLNE KRYTERIA OCEN Z GEOGRAFII

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował podstawowej wiedzy z danego działu tematycznego,
- nie rozumie poleceń,
- naprowadzany przez nauczyciela nie potrafi odtworzyć nawet fragmentarycznej wiedzy,
- zachowuje bierną postawę na lekcjach, nie prowadzi zeszytu przedmiotowego.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- ma braki w wiedzy, ale odpowiednio motywowany przez nauczyciela wykonuje proste polecenia
- prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń
- ma problemy z aktywnym włączeniem się podczas pracy w grupach, ale bierze w niej udział,
- definiuje podstawowe pojęcia wymagane w podstawie programowej,

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą, a także:

- opanował podstawowe wiadomości i umiejętności, jednak ma problem z ich logicznym łączeniem,
- bez motywacji nauczyciela przejawia niewielką aktywność na lekcjach,
- wykonuje prawidłowo większość zleconych przez nauczyciela zadań domowych,
- posługuje się podstawowymi pojęciami wymaganymi w podstawie programowej.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a także:

- ma niewielkie braki w wiedzy,
- motywowany przez nauczyciela potrafi samodzielnie rozwiązywać zadania o dużym stopniu trudności,
- dostrzega związki przyczynowo- skutkowe,
- prawidłowo wykonuje wszystkie zleczone przez nauczyciela zadania,
- analizuje i interpretuje informacje, prawidłowo wnioskuje.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą, a także:

- niemal w pełni opanował materiał zawarty w programie nauczania,
- analizuje związki przyczynowo- skutkowe,
- jest bardzo aktywny na lekcjach, np. bierze udział w dyskusjach, odpowiada na pytania i sam je formułuje,
- podejmuje aktywne działania w ramach pracy w grupie lub metodą projektu,

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą, a także (wybrane):

- posiada wiedzę wyczerpującą zagadnienia podstawy programowej oraz wykraczającą poza nią,
- samodzielnie i twórczo rozwija własne zainteresowania i uzdolnienia,
- osiąga sukcesy w konkursach przedmiotowych i interdyscyplinarnych różnych szczebli.

II. SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ EDUKACYJNYCH UCZNIĄ

1. Każda ocena wystawiana przez nauczyciela jest jawna.
2. Sprawdziany, testy, powtórki ustne, czy pisemne, zapowiadane są z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem i wpisem do dziennika elektronicznego.
3. Wszystkie sprawdziany są obowiązkowe i uczeń zobowiązany jest mieć z nich ocenę.
4. W razie nieobecności ucznia na sprawdzianie/ teście uczeń uzyskuje wpis „nb” i ma obowiązek napisać go w terminie ustalonym przez nauczyciela jako dodatkowy (poprawkowy)- wspólnie z osobami poprawiającymi.
5. W przypadku uzyskania przez ucznia oceny niedostatecznej uczeń ma obowiązek poprawić ocenę w terminie 2 tygodni od momentu uzyskania informacji o ocenie.
6. Uczeń, który nie przystąpił do poprawy sprawdzianu, w ustalonym terminie, a nie przedstawił udokumentowanego usprawiedliwienia, traci prawo do jego poprawy, uzyskując ocenę niedostateczną.
7. W przypadku dłuższej nieobecności ucznia spowodowanej chorobą, nauczyciel może wyrazić zgodę na ustalenie indywidualnego terminu sprawdzianu.

Uczeń ma prawo do:

- uczeń ma prawo być nieprzygotowany do lekcji 1 raz w semestrze przy 1 godzinie zajęć tygodniowo. Nie obejmuje to zapowiedzianych kartkówek, sprawdzianów i lekcji powtórzeniowych.
- - wpis „np.” nie zwalnia ucznia z posiadania zeszytu i ćwiczeń/ zadania, z udziału w lekcji, sprawdzianu
- zgłoszenia braku zadania/ zeszytu- wpis „bz”- 1 raz w ciągu semestru.

Uczeń ma obowiązek:

- prowadzić zeszyt przedmiotowy i karty ćwiczeń
- wyciszyć telefon komórkowy i schować go.
- mieć ocenę pozytywną z każdego sprawdzianu.

III. FORMY SPRAWDZANIA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI WRAZ Z PRZYPORZĄDKOWANYMI WAGAMI

Formy pracy ucznia podlegające ocenie:

1. odpowiedź ustna
2. zadanie domowe
3. prace pisemne na lekcji
 - krótkie prace kontrolne
 - kartkówki z mapek konturowych
 - test
4. aktywność i praca na lekcji
5. referat
6. prezentacja multimedialna

Wagi dla poszczególnych typów sprawdzania wiedzy uczniów:

1. odpowiedź ustna (waga 3)
2. zadanie domowe (waga 2)
3. prace pisemne na lekcji:
 - krótkie prace kontrolne kartkówki (waga 3)
 - kartkówki z mapek konturowych (waga 4)
 - testy i sprawdziany (waga 5)
4. aktywność i praca na lekcji (waga 2)
5. referat lub prezentacja multimedialna (waga 3)

IV. KRYTERIA OCENY DOTYCZĄCE PISEMNYCH FORM SPRAWDZANIA WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI

Prace pisemne (sprawdziany/ testy) z geografii będą tak konstruowane , by 70% punktów uczeń mógł zdobyć za odpowiedzi na pytania z poziomu (**P**), a 30% za odpowiedzi na pytania z poziomu (**PP**).

Przeliczanie punktów na oceny odbywa się w sposób następujący:

Procent uzyskanych punktów	Ocena
0% - 29%	niedostateczny
30% - 44%	dopuszczający
45% - 64%	dostateczny
65% - 79%	dobry
80% - 94%	bardzo dobry
95% - 100%	celujący

W dolnej lub górnej granicy punktowej nauczyciel może zastosować oceny ze znakiem „+” lub „- :”

Prace pisemne:

- powinny być ocenione przez nauczyciela w terminie 2 tygodni
- są do wglądu uczniów, rodziców
- są przechowywane do końca zajęć edukacyjnych w danym roku szkolnym

Kartkówki oceniane są wg następującej skali procentowej:

Procent uzyskanych punktów	Ocena
0% - 39%	niedostateczny
40% - 54%	dopuszczający
55% - 74%	dostateczny
75% - 89%	dobry
90% - 100%	bardzo dobry

Ocena śródroczna i końcowo roczna jest ustalana na podstawie średniej ważonej obliczonej wg wag przypisanych poszczególnym formom kontroli wiadomości i umiejętności.

V. KRYTERIA WYSTAWIANIA OCENY ŚRÓDROCZNEJ I ROCZNEJ

1. Nauczyciel zobowiązany jest miesiąc przed klasyfikacyjnym posiedzenie Rady Pedagogicznej do:

a) pisemnego poinformowania wychowawców klas o przewidywanych rocznych ocenach klasyfikacyjnych poprzez wpis do dziennika elektronicznego.

b) ustnego poinformowania uczniów o przewidywanych rocznych ocenach oraz trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej.

2. Przy wystawieniu oceny rocznej z geografii nauczyciel sugeruje się średnią ważoną w następujących przedziałach:

średnia	Ocena
poniżej 1,69	niedostateczny
1,7- 2,67	dopuszczający
2,68- 3,67	dostateczny
3,68- 4,67	dobry
4,68- 5,20	bardzo dobry
5,21- 6,0	celujący

Średnia ważona wskazuje na ocenę sugerowaną a nie ostateczną. W uzasadnionych przypadkach (poprawa sprawdzianów na ocenę wyższą) ostateczna ocena wystawiona przez nauczyciela może być wyższa niż uzyskana ze średniej. Analogicznie ocena może być niższa od sugerowanej przez średnią ważoną w przypadku częstego opuszczania lekcji, sprawdzianów, braku zaangażowania.

3. Przy wystawianiu oceny rocznej nauczyciel bierze pod uwagę oceny z I i II okresu.

4. Uczeń, który w wyniku klasyfikacji śródrocznej otrzymał ocenę niedostateczną zobowiązany jest w terminie wyznaczonym przez nauczyciela zaliczyć pisemnie materiał programowy.

5. Niezaliczenie I okresu skutkuje uzyskaniem niedostatecznej oceny rocznej.

6. Uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną na koniec roku szkolnego zobowiązany jest do odebrania zagadnień do egzaminu poprawkowego w terminie 7 dni od daty konferencji klasyfikacyjnej.

VI. WARUNKI I TRYB UZYSKANIA WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA ROCZNEJ OCENY KLASYFIKACYJNEJ

Uczeń może podwyższyć sobie ocenę roczną z przedmiotu najwyżej o jeden stopień od tej, jaką uzyskał w normalnym trybie jej wystawiania jeśli:

- skieruje na piśmie do nauczyciela geografii wolę poprawy oceny o 1 stopień (w terminie nie dłuższym niż 2 dni robocze od otrzymania informacji o przewidywanej dla niego rocznej ocenie)

a dodatkowo:

- nie wykorzystał nie przygotowania do lekcji, nie zgłaszał żadnych braków w pomocach niezbędnych na zajęciach,
- będzie aktywnie uczestniczył w zajęciach lekcyjnych,
- w terminie ustalonym przez nauczyciela (nie później niż na dwa tygodnie przed klasyfikacją) poprawi sprawdzian, z którego uzyskał ocenę znacznie zaniżającą mu średnią

O podwyższenie oceny z geografii może ubiegać się uczeń, który nie opuścił bez usprawiedliwienia żadnej godziny lekcyjnej.

VII. FORMY PRZEKAZYWANIA INFORMACJI ZWROTNEJ

Nauczyciel:

- na początku roku szkolnego informuje na lekcji organizacyjnej uczniów o:
 - zakresie materiału,
 - wymaganiach edukacyjnych,
 - kryteriach oceniania
 - warunkach i trybie uzyskania oceny rocznej wyższej niż przewidywana
- w trakcie roku szkolnego kontaktuje się z rodzicem/ prawnym opiekunem za pośrednictwem dziennika elektronicznego, przez wychowawcę klasy, podczas wywiadówek, indywidualnych konsultacji

Rodzic/ prawny opiekun: kontaktuje się z wychowawcą, nauczycielem uczącym, przez e-dziennik, na wywiadówkach, konsultacjach

VIII. DOSTOSOWANIE FORM I METOD PRACY NA LEKCJACH GEOGRAFII DO MOŻLIWOŚCI UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI WYMAGANIAMI EDUKACYJNYMI.

1. Uczniowie posiadający pisemną opinię Poradni psychologiczno- pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się oraz uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego są oceniani z uwzględnieniem zaleceń z poradni.
2. Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia posiadającego opinię PPP o specyficznych trudnościach w uczeniu się.
3. Obniżenie wymagań musi mieścić się w zakresie podstawy programowej.
4. W stosunku do wszystkich uczniów posiadających dysfunkcję stosuje się następujące zasady:
 - wzmacnianie poczucia własnej wartości,
 - stworzenie przyjaznej atmosfery motywującej do pracy,
 - dostrzeganie wkładu pracy,
 - docenianie małych sukcesów

IX. WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII NIEZBĘDNE DO OTRZYMANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH PO SZKOLE PODSTAWOWEJ

Przedmiotowe Systemy Oceniania określają wymagania podstawowe (P) i ponadpodstawowe (PP) dotyczące wiadomości i umiejętności z poszczególnych przedmiotów.

Wymagania edukacyjne uczeń poprawnie:	Wymagania ponadpodstawowe uczeń poprawnie:
<p><i>I. Obraz Ziemi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny, • wymienia źródła informacji geograficznej, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala,</i> • wymienia elementy mapy, • wymienia rodzaje map, • omawia i czyta legendę mapy, • rozpoznaje rodzaje map w atlasie, • rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal, • opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar. • opisuje przedmiot i cele badań geograficznych, 	<p><i>I. Obraz Ziemi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • określa miejsce geografii wśród innych nauk, • omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, • interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach, • przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, • stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie, • rozróżnia ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, • podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, • wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na

<ul style="list-style-type: none"> • wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, • wymienia funkcje GIS, • klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, • porównuje i szereguje skale, • wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach, • rozróżnia formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, • podaje przykłady zastosowania map topograficznych, • posługuje się mapą hipsometryczną, • odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii. 	<p>mapach topograficznej i ogólnogeograficznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa współrzędne geograficzne na mapie. • wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych, • wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie, • porównuje metody i ilościowe prezentacji informacji geograficznej, • interpretuje zdjęcia satelitarne, • czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, • charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS. • podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii, • przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, • omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, • wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.
<p>II. Ziemia we wszechświecie</p>	<p>II. Ziemia we wszechświecie</p>
<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się terminami: gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa, • wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny, • wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego, • wyjaśnia znaczenie terminów: ruch obiegowy, wysokość górowania 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety, • rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu, • podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego,

<p>Słońca, noc polarna, dzień polarny,</p> <ul style="list-style-type: none"> •podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi, •wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice, •posługuje się terminami: ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy, wymienia cechy ruchu obrotowego. •charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię, •podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, •podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych, •wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, •wymienia rodzaje czasów na Ziemi, •wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy 	<ul style="list-style-type: none"> •przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, •opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, •wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi, •analizuje mapę stref czasowych na Ziemi. •omawia teorie pochodzenia i budowy wszechświata, •rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego, •omawia powstawanie Układu Słonecznego, •porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów, •wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, •przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi, •podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, <p>oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> •porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata, •wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka, <p>wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka</p>
<p>III. Atmosfera</p>	<p>III. Atmosfera</p>
<ul style="list-style-type: none"> •wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, •odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi, •wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne</i>, <i>wyż</i> 	<ul style="list-style-type: none"> •porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, •oblicza średnią roczną temperaturę powietrza w danej stacji

baryczny, niż baryczny,

- odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego,
- wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi,
- wyjaśnia znaczenie terminu *kondensacja pary wodnej*,
- wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi,
- wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *pogoda, prognoza pogody*,
- wymienia elementy pogody,
- ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *klimat, strefa klimatyczna*,
- wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi,
- opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi
- charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza,
- opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza
- opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu,

klimatycznej,

- wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza,
 - wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu,
 - przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego,
 - wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi,
 - podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku,
 - porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną,
 - omawia czynniki klimatotwórcze,
 - opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów,
- wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym.
- wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi,
 - omawia na podstawie klimatogramu roczny przebieg temperatury powietrza we własnym regionie,
 - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi,

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, • wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową, • wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, • opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi, • wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, • charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej, <p>podaje różnicę między pogodą a klimatem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery, • omawia na podstawie klimatogramu rozkład opadów atmosferycznych w ciągu roku we własnym regionie, • przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru, • uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji, • charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, opisuje cechy klimatu lokalnego w miejscu zamieszkania • wykazuje na podstawie schematu związek między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi, • wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, • podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej, • wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych, • omawia na przykładach dynamikę zmian zachodzących w atmosferze, wyjaśnia ich przyczyny oraz ukazuje ich skutki, • wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi, <p>wyjaśnia wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów</p>
<p>IV. Hydrosfera</p>	<p>IV. Hydrosfera</p>
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i>, • podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich,

- przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata,
- wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy,
- odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych,
- wymienia rodzaje prądów morskich,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko*,
- wymienia rodzaje rzek,
- wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu*.
- opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich,
- wyjaśnia, czym są prądy morskie,
- przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy,
- opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem,
- charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach,
- wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem,
- wymienia części składowe lodowca górskiego, wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów.

- omawia problem zanieczyszczenia wód morskich,
- uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych,
- przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej,
- opisuje warunki powstawania lodowców, omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.
- opisuje rodzaj i wielkość zasobów we własnym regionie,
- objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich,
- omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek,
- wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości,
- omawia etapy powstawania lodowca górskiego.
- wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi,
- omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka,
- przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę masy jeziornej,
- omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na gospodarkę, życie mieszkańców oraz ich tożsamość kulturową

V. <i>Litosfera. Procesy wewnętrzne.</i>	V. <i>Litosfera. Procesy wewnętrzne</i>
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemską,</i> • wymienia warstwy Ziemi, • wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską, • wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi, • wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje, • wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi,</i> • omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie. • podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi, • opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, • podaje przykłady skał o różnej genezie, • omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery, • odróżnia ruchy górotwórcze od ruchów epejrogenicznych, • wskazuje na mapie obszary występowania ruchów epejrogenicznych, • wymienia produkty wulkaniczne, • wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi, • wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, • charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie, • rozpoznaje wybrane skały, • omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery, • wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery, • podaje przyczyny ruchów epejrogenicznych, • charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, • opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych, • wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi. • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości, • omawia zastosowanie skał w gospodarce, • rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne, • opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery, • podaje przykłady świadczące o ruchach pionowych na lądach,

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych, • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi. • wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery, • podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie, • wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów, • wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.
<p><i>V. Litosfera. Procesy zewnętrzne.</i></p>	<p><i>V. Litosfera. Procesy wewnętrzne</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina,</i> • wyróżnia rodzaje wietrzenia, • wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras,</i> • wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, • wymienia podstawowe formy krasowe, • wymienia rodzaje erozji rzecznej, • wymienia typy ujść rzecznych, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód,</i> • wymienia rodzaje moren, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja,</i> • wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie, • podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru, • wymienia rodzaje wydm, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), • wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne, • przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, • wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe, • wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek, • rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, • charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu,

- wymienia rodzaje pustyń, podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.

- wymienia czynniki rzeźbotwórcze,
- podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej,
- omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe,
- odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego,
- rozdziela erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną,
- porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym,

wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate,

- wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców,
- omawia proces powstawania różnych typów moren,
- rozróżnia na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,
- wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza,
- rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii,
- wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru,
- wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydumą paraboliczną a barchanem,

- dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne,

- charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,
- charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć,
- omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydym.
- przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym,
- omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych,
- opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki,
- analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów,
- opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu,
- porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice,
- opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru,
- rozróżnia na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru
- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów

	<p>rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzeń,</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzeń
VI. Pedosfera i biosfera	VI. Pedosfera i biosfera
<ul style="list-style-type: none"> • porządkuje etapy procesu glebotwórczego, • wymienia czynniki glebotwórcze, • rozróżnia gleby strefowe i niestrefowe, • podaje nazwy stref roślinnych, • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, • wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, <p>wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, • prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, <p>porównuje na podstawie schematu piętrowości w wybranych górach świata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • charakteryzuje główne typy gleb, • opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, • charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, • podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata. charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, w tym zachodzące na obszarze, na którym jest zlokalizowana szkoła, opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi. • wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, • wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.

Wymagania na poszczególne oceny

Oblicza geografii

Część 1 (klasa pierwsza) ,zakres podstawowy

Wymagania na poszczególne oceny				
Konieczne (ocena dopuszczająca)	Podstawowe (ocena dostateczna)	Rozszerzające (ocena dobra)	Dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wykraczające (ocena celująca)
2	3	4	5	6
I. Obraz Ziemi				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> dokonyuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny, wymienia źródła informacji geograficznej, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala</i>, wymienia elementy mapy, wymienia rodzaje map, omawia i czyta legendę mapy, rozpoznaje rodzaje map w atlasie, rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal, opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje przedmiot i cele badań geograficznych, wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, wymienia funkcje GIS, klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, porównuje i szereguje skale, wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach, rozdziela formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, podaje przykłady zastosowania map topograficznych, posługuje się mapą hipsometryczną, odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa miejsce geografii wśród innych nauk, omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach, przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie, rozdziela ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej, określa współrzędne geograficzne na mapie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych, wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie, porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej, interpretuje zdjęcia satelitarne, czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii, przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz różnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.
II. Ziemia we wszechświecie				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> posługuje się terminami: <i>gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa</i>, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię, podaje przyczyny zmian oświetlenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia teorie pochodzenia i budowy wszechświata, rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata,

<ul style="list-style-type: none"> wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny, wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna, dzień polarny</i>, podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi, wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice, posługuje się terminami: <i>ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy</i>, wymienia cechy ruchu obrotowego. 	<p>Ziemi w ciągu roku,</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych, wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, wymienia rodzaje czasów na Ziemi, wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu, podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego, przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi, analizuje mapę stref czasowych na Ziemi. 	<p>nieba północnego,</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia powstawanie Układu Słonecznego, porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów, wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi, podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka, wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.
III. Atmosfera				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny</i>, odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego, wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi, wyjaśnia znaczenie terminu <i>kondensacja pary wodnej</i>, wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi, wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi, wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda, prognoza pogody</i>, wymienia elementy pogody, ustala warunki pogodowe na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza, opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu, wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową, wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi, wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, oblicza średnią roczną temperaturę powietrza w danej stacji klimatycznej, wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza, wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu, przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego, wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi, podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku, porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną, omawia czynniki klimatotwórcze, opisuje na podstawie klimatogramów i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi, omawia na podstawie klimatogramu roczny przebieg temperatury powietrza we własnym regionie, wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi, opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery, omawia na podstawie klimatogramu rozkład opadów atmosferycznych w ciągu roku we własnym regionie, przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru, uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji, charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, opisuje cechy klimatu lokalnego w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje na podstawie schematu związek między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi, wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej, wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych, omawia na przykładach dynamikę zmian zachodzących w atmosferze, wyjaśnia ich przyczyny oraz

<p>podstawie mapy synoptycznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klimat, strefa klimatyczna</i>, • wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi, • opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między pogodą a klimatem. 	<p>mapy stref klimatycznych typy klimatów,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym. 	<p>miejscu zamieszkania.</p>	<p>ukazuje ich skutki,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi, • wyjaśnia wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów.
IV. Hydrosfera				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i>, • podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, • przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata, • wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy, • odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych, • wymienia rodzaje prądów morskich, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko</i>, • wymienia rodzaje rzek, • wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich, • wyjaśnia, czym są prądy morskie, • przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy, • opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem, • charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach, • wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem, • wymienia części składowe lodowca górskiego, • wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich, • omawia problem zanieczyszczenia wód morskich, • uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych, • przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej, • opisuje warunki powstawania lodowców, • omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje rodzaj i wielkość zasobów we własnym regionie, • objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich, • omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek, • wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości, • omawia etapy powstawania lodowca górskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi, • omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka, • przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę misy jeziornej, • omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na gospodarkę, życie mieszkańców oraz ich tożsamość kulturową.
V. Litosfera. Procesy wewnętrzne				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemską</i>, • wymienia warstwy Ziemi, • wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską, • wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi, • wyjaśnia, czym są procesy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi, • opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, • podaje przykłady skał o różnej genezie, • omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi, • wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, • charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie, • rozpoznaje wybrane skały, • omawia przyczyny przemieszczania się 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości, • omawia zastosowanie skał w gospodarce, • rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne, • opisuje na podstawie schematu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery, • podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie, • wskazuje różnice w

<p>endogeniczne i je klasyfikuje,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi</i>, • omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, • podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia ruchy górotwórcze od ruchów epejrogenicznych, • wskazuje na mapie obszary występowania ruchów epejrogenicznych, • wymienia produkty wulkaniczne, • wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, • wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne. 	<p>płyty litosfery,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery, • podaje przyczyny ruchów epejrogenicznych, • charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, • opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych, • wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, • opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi. 	<p>powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery,</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady świadczące o ruchach pionowych na lądach, • wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych, • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi. 	<p>procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.
---	---	---	---	--

V. Litosfera. Procesy zewnętrzne

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i>, • wyróżnia rodzaje wietrzenia, • wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i>, • wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, • wymienia podstawowe formy krasowe, • wymienia rodzaje erozji rzecznej, • wymienia typy ujść rzecznych, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód</i>, • wymienia rodzaje moren, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i>, • wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie, • podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru, • wymienia rodzaje wydm, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki rzeźbotwórcze, • podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej, • omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe, • odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego, • rozróżnia erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną, • porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym, • wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate, • wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców, • omawia proces powstawania różnych typów moren, • rozróżnia na podstawie fotografii formy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), • wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne, • przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, • wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe, • wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek, • rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, • charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu, • dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne, • charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym, • omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych, • opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki, • analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów, • opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu, • porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice, • opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru, • rozróżnia na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia, • porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia.
---	--	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje pustyń, podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie. 	<p>rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza, rozdziela typy wybrzeży na podstawie map i fotografii, wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru, wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydmą paraboliczną a barchanem. 	<p>lodowców górskich i lądolodów,</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć, omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm. 		
VI. Pedosfera i biosfera				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porządkuje etapy procesu glebotwórczego, wymienia czynniki glebotwórcze, rozdziela gleby strefowe i niestrefowe, podaje nazwy stref roślinnych, wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, charakteryzuje główne typy gleb, opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, w tym zachodzące na obszarze, na którym jest zlokalizowana szkoła, opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.